

Csepei Réka

A francia Nemzetgyűlés feloszlatásának lehetséges következményei

Az európai parlamenti választásokon elsőpró győzelmet aratott a Nemzeti Tömörülés (Rassemblement National). A 31,4%-ot elért párttal szemben a hatalmon lévő Renaissance (Megújulás) koalíció 14,6%-ával ennek a felét sem érte el.¹

Az igencsak szélsőséges eredmények tükrében Emmanuel Macron elnök feloszlatta a Nemzetgyűlést,² és június 30-ra és július 7-re írta ki az új választások két fordulóját.

Elhamarkodott döntés volt-e ez részéről? És mindez milyen következményekkel járhat a francia belpolitikára, illetve Európára nézve? Azaz akár újraírhatja-e az ötödik köztársaság történelmét ez az esemény?

Június 9-én a francia választópolgárok többsége a Marine Le Pen vezette Nemzeti Tömörülésre adta le voksát, valósággal átrajzolva ezzel Franciaország választási térképét.³ Ugyan az előzetes becslések szinte 100%-ban megelőlegezték, hogy mi fog történni,⁴ Macron elnök tehát feltételezhetően készülhetett esti bejelentésére, illetve a Nemzeti Tömörülés listáját vezető Jordan Bardella kampányában több ízben felszólította a francia elnököt a Nemzetgyűlés feloszlatására pártjának győzelme esetén, az országot mégis villámcsapásként érte az elnöki bejelentés új választások kiírására.⁵

Sokan elhamarkodottnak ítélték Macron döntését. Az időzítés annál is inkább meglepő, hiszen a francia elnök akkor szólalt fel, amikor még az olaszok nem zárták le az urnákat. Továbbá a közelgő olimpiai játékok is kérdésessé tették többek számára ezt a dátumválasztást.

Első körben talán azt érdemes elemezni, hogy mivel magyarázható a Nemzeti Tömörülés ilyen mértékű sikere? Emlékeztetőül tegyük hozzá, hogy Marine Le Pen pártja az előző EP-választásokon, azaz 2019-ben, gyakorlatilag ugyanazt az eredményt érte el, mint a Macron vezette LRM (La République en Marche).

¹ LEHOT-COUPETTE-PIGEAU 2024.

² AUDUREAU 2024.

³ AUBERT 2024.

⁴ BRIOULET 2024.

⁵ France 2 2024.

Mi történt az azóta eltelt öt évben? Azaz mivel magyarázható a hatalmon lévő párt ilyen nagy mértékű zuhanása a választópolgárok szemében? Számos okot említhetünk ezzel kapcsolatban. Talán itt elsősorban magának a Nemzeti Tömörülésnek a rendkívül ügyes megújult kommunikációját kell említenünk. Az 1972-ben alapított Nemzeti Front (Front National)⁶ elnökének, Jean-Marie Le Pennek szélsőséges, sokszor negacionista szóhasználata sokakban keltett visszás érzéseket. A 2018-ban a nevét is megváltoztató párt ezzel a kétes múltjával kíván szakítani. A fokozatosan felépülő dediabolizációs folyamat részeként említhetjük Jordan Bardella mint listavezető előtérbe helyezését, amely a Le Pen „dinasztiával” (a lány, Marine mellett ott szerepel az unokahúg, Marion Maréchal, a Reconquête, azaz Visszahódítás párt listavezetője is) nehezen azonosulni tudó választópolgárok megnyugtatót vette célba. A 27 éves, jó kiállású, figyelemre méltó közösségimédia-használatával a fiatalok egy részét (is) megszólítani tudó Bardella ennek a „tisztító” folyamatnak a része, amely igencsak hatásosnak bizonyult. Ugyanennek az átalakulást sugalló taktikának tudható be a Nemzeti Tömörülés határozott elhatárolódása az AfD-től, amely a német szélsőjobb oldali párt Identitás és Demokrácia pártcsoportból való kizárásával konkretizálódott. A mára már a szélsőjobb oldali besorolást is visszautasító, magát konzervatív radikális, nemzeti pártnak nevező tömörülés az elmúlt években a francia állampolgárok által legfontosabbnak tartott témák körül szervezte politikáját: a vásárlóerő növelése, a nemzeti tudat erősítése, a vezető (ideértve az EU-s) elit kritikája.

Az ellentétes, Renaissance koalíciót röviden megvizsgálva pedig elmondhatjuk, hogy az elmúlt időben egyre erősödött az a liberális gazdasági, szociális érzékenységet voltaképpen nélkülöző tendencia, amely a társadalmi feszültségeket tovább szította. És ezt a folyamatot az igen népszerű, 35 éves Gabriel Attal alig néhány hónappal ezelőtti miniszterelnöki kinevezése sem tudta visszajára fordítani, vagy legalábbis enyhíteni. Szintén taktikai hibaként említhetjük annak a Valérie Hayer-nek az EP-listavezetői kinevezését, aki gyakorlatilag teljesen ismeretlen volt a franciák nagy többsége előtt (szemben a már jó ideje porondon lévő Jordan Bardellával). A belpolitikai feszültségekhez még hozzátehetjük annak az Európára koncentráló, háborúpárti macroni stratégiának a kritikáját, amely egy olyan eurosszimista országban, mint a mai Franciaország (a franciák 52%-a nem bízik az unió jövőjében, ezzel a tagállamok közül az utolsó helyen áll),⁷ mindenképpen elhibázottnak tekinthető. Ehhez képest azonban viszonylag

⁶ LASSERRE 2022.

⁷ EP Spring 2024 Survey: Use Your Vote – Countdown to the European Elections 2024.

magas volt a részvételi arány (51,5%). Ez elsősorban azzal magyarázható, hogy ez az EP-választás sok francia számára voltaképpen a 2027-es elnökválasztás „*mid termjét*” jelentette. Az is megemlítené, hogy a francia EP-választási kampány az Európával kapcsolatos témákat szinte alig érintette. Holott a macronista koalíció lépten-nyomon hangsúlyozta, hogy „Európa jövője most dől el”, utalva ezzel az ukrajnai orosz invázió jelentette konkrét külső fenyegetésre (lásd Macron 2024. április 24-i beszéde a Sorbonne-on).⁸

A legérdekesebb talán annak a vizsgálata, hogy mik lehetnek a kétfordulós nemzetgyűlési választás következményei. Több francia politikai elemző Macron döntését „dupla vagy semmi” jelzővel illette a bejelentés másnapján. Elsősorban megállapíthatjuk, hogy egy demokratikus elvek szerint működő országban igen nehezen elképzelhető, vagy talán még azt is megkockáztathatjuk, hogy elképzelhetetlen lenne, ha a köztársasági elnök nem reagálna egy ilyen komoly választási vereséget követően.

De mire számíthat az elnöki koalíció a nemzetgyűlési választások után? Macron elnök vasárnap esti beszédében igen erőteljes kifejezésekkel fordult a francia polgárokhoz, mintegy felhívva a figyelmüket a „nacionalista, populista és demagóg szélsőjobb” veszélyeire Franciaországra, illetve egész Európára nézve.⁹ Amennyiben a közelgő választások eredményeképpen az ország ilyen irányba tolódik, azzal voltaképpen „deklasszálódik” az egész világ szemében. Feltételezhetően Macron arra számít, hogy a Nemzeti Tömörülés hatalomra jutásának „veszélye” felrázza a francia társadalomnak azt a rétegét, amely a múlt vasárnap távol maradt az urnáktól. Talán olyan típusú reakcióra számít polgártársai részéről, amilyenre 2002-ben került sor, amikor is az elnökválasztás második fordulójába az addigi elnök, Jacques Chirac mellett nem az addigi miniszterelnök, a szocialista Lionel Jospin, hanem Jean-Marie Le Pen került. Ezt a fordulót az akkori francia társadalom valóságos sokként élte meg. 300 tüntetés keretében mintegy másfél millió ember vonult ki az utcákra az elnökválasztás második fordulójára előtt négy nappal, megakadályozva ezzel az akkor még az igen nagy többség által szélsőjobbboldalnak, sőt kifejezetten fasisztának tartott Nemzeti Front hatalomra jutását.¹⁰ Macron tehát feltételezhetően a franciák ilyen típusú reakciójára apellál. Azóta azonban változtak az idők: a Nemzeti Tömörülés konzervatív republikánus párttá „avanzsálta

⁸ Discours sur l'Europe 2024.

⁹ Déclaration de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur le résultat des élections européennes et la dissolution de l'Assemblée nationale, à Paris le 9 juin 2024.

¹⁰ MÉON–TOJEROW–LAGIOS 2022.

magát”, a macróniának pedig – sokak szerint – befellegzett. Olyannyira, hogy sokan nem is a Nemzeti Tömörülésre, hanem Macron és pártja ellen szavaztak, mintegy protestációként. A húsz éve még elképzelhető forgatókönyv mára már nemigen lejátszható.

Vizsgáljuk meg akkor azt az esetet, amennyiben a parlamenti választásokat Marine Le Pen pártja nyerné meg! Ez úgynevezett „társbérletet” (*cohabitation*) eredményezne. Ez annyit jelent, hogy az elnök, illetve a parlamenti többség és a miniszterelnök nem ugyanannak a pártnak a tagja. Erre a francia belpolitikában több precedens is volt: Charles de Gaulle már 1967-ben felvázolta ennek az alkotmányos lehetőségét, ugyanakkor „társbérletre” először csak 1986-ban került sor, amikor is François Mitterrand elnöklete alatt a republikánus jobboldali (RPR) Jacques Chirac lett a miniszterelnök. Még kétszer volt eddig ilyen kettős hatalom Franciaországban: 1993-ban (szintén Mitterrand elnöklete alatt Édouard Balladur miniszterelnökségével, illetve 1997 és 2002 között, az akkor elnök Chirac a szocialista Lionel Jospin miniszterelnök mellett).¹¹

A 2024-es helyzet azonban más: a macrónia és a Nemzeti Tömörülés elvei között ugyanis antagonisztikus ellentétek vannak, akár a kontinensen folyó háború vagy a migráció kérdésében. Ezek olyan feszültségeket vonhatnak maguk után, amelyek akár a kormányzást is veszélyeztethetik, illetve a már amúgy is pattanásig feszült társadalmat még inkább megoszthatják.

Emmanuel Macron az alkotmány szerint 2027-ig elnök marad. Társbérlet esetén azonban nem lesz olyan hatalma, mint eddig volt. Illetve annak a viszonylag kényelmes három évnek is búcsút mondhat, amellyel második mandátumát zárhatta volna. Még azt a hipotézist is megkockáztathatjuk, miszerint talán arra számíthat, társbérlet esetén bebizonyosodik, hogy Marine Le Pen pártja alkalmatlan a kormányzásra.

A döntés tehát a francia választópolgárok kezében van, akik alig három hét múlva leteendő voksukkal akár új fejezetet is nyithatnak az ötödik köztársaság történelmében.

Európai vetületben szintén jelentős elmozdulásokra lehet számítani. Annál is inkább, mert Franciaországon kívül más, uniós alapító országokban is radikális változások következtek be. Belgiumban Alexander de Croo beadta kormánya lemondását, Németországban pedig a kormánykoalíció szintén nagyon gyengén szerepelt, „átadva” ezzel második helyét az AfD-nek. Elmondhatjuk tehát, hogy – legalábbis eddig – az unió alapját képező francia–német tengely megbillent, amely akár a háborús eszkalációs politikát is háttérbe szoríthatja.

¹¹ La Rédaction 2019.

Vasárnap esti beszédében Marine Le Pen Brüsszelnek is üzent, mondván: „a globalizált Európát most a nemzetek Európája váltja fel”.¹²

2024. június 12.

Felhasznált irodalom

- AUBERT, Raphaëlle et al. (2024): La carte des résultats des élections européennes 2024 par commune en France. *Le Monde*, 2024. június 9. Online: https://lemonde.fr/les-decodeurs/article/2024/06/09/la-carte-des-resultats-des-elections-europeennes-2024-par-commune-en-france_6238291_4355771.html
- AUDUREAU, William (2024): Tout comprendre à la dissolution de l'Assemblée nationale : conditions, précédents, conséquences... *Le Monde*, 2024. június 9. Online: https://lemonde.fr/les-decodeurs/article/2024/06/09/qu-est-ce-que-la-dissolution-de-l-assemblee-nationale_6238345_4355770.html
- BRIOULET, Cyril (2024): Élections européennes 2024 : que disent les ultimes sondages publiés à 2 jours du vote? *La Dépêche*, 2024. június 7. Online: <https://ladepeche.fr/2024/06/07/elections-europeennes-2024-que-disent-les-ultimes-sondages-publies-a-2-jours-du-vote-12000939.php>
- Déclaration de M. Emmanuel Macron, président de la République, sur le résultat des élections européennes et la dissolution de l'Assemblée nationale, à Paris le 9 juin 2024 (2024). *Vie publique*, 2024. június 9. Online: <https://vie-publique.fr/discours/294547-emmanuel-macron-09062024-dissolution-de-lassemblee-nationale>
- Discours sur l'Europe (2024). *Élysée*, 2024. április 24. Online: <https://elysee.fr/emmanuel-macron/2024/04/24/discours-sur-leurope>
- EP Spring 2024 Survey: Use Your Vote – Countdown to the European Elections (2024). *Eurobarometer*, 2024. április. Online: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3272>
- France 2 (2024): Dissolution de l'Assemblée nationale: les Français réagissent à l'annonce d'Emmanuel Macron. *Franceinfo*, 2024. június 10. Online: https://francetvinfo.fr/politique/parlement-francais/assemblee-nationale/dissolution/dissolution-de-l-assemblee-nationale-les-francais-reagissent-a-l-annonce-d-emmanuel-macron_6595941.html
- La Rédaction (2019): Rôle du président de la République, cohabitations: un historique. *Vie publique*, 2019. június 19. Online: <https://vie-publique.fr/eclairage/38005-role-du-president-de-la-republique-cohabitations-un-historique>
- LASSERRE, Matthieu (2022): RN: 50 ans d'existence du parti d'extrême droite en dix dates. *La Croix*, 2022. október 5. Online: <https://la-croix.com/France/RN-50-ans-dexistence-parti-dextreme-droite-dix-dates-2022-10-05-1201236250>
- LEHOT-COUETTE, Mathieu – PIGEAU, Valentin (2024): Résultats des élections européennes 2024 : découvrez les scores en France, liste par liste. *Franceinfo*, 2024. június 9. Online: https://francetvinfo.fr/elections/resultats-des-elections-europeennes-2024-decouvrez-les-scores-en-france-liste-par-liste_6586365.html
- LeJDD (2024): « Nous sommes prêts à exercer le pouvoir »: déclare Marine Le Pen après l'annonce de la dissolution de l'Assemblée. *MSN*, 2024. június 9. Online: <https://msn.com/fr-fr/>

¹² LeJDD 2024.

A francia Nemzetgyűlés feloszlatásának lehetséges következményei

actualite/france/nous-sommes-pr%C3%AAts-%C3%A0-exercer-le-pouvoir-d%C3%A9clare-marine-le-pen-apr%C3%A8s-l'annonce-de-la-dissolution-de-l'assembl%C3%A9e/ar-BB1nUB30

MÉON, Pierre-Guillaume – TOJEROW, Ilan – LAGIOS, Nicolas (2022): En 2002, les manifestations contre l'extrême droite avaient fait reculer Jean-Marie Le Pen au second tour. *The Conversation*, 2022. április 11. Online: <https://theconversation.com/en-2002-les-manifestations-contre-l'extreme-droite-avaient-fait-reculer-jean-marie-le-pen-au-second-tour-181083>